МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и молодежной политики Чувашской Республики
Администрация Аликовского муниципального округа Чувашской Республики
МБОУ "Тенеевская ООШ"

Герасимова Светлана Николаевна
Подписано цифровой подписью: Герасимова Светлана Николаевна
Дата: 2024.11.14 14:04:32 +03'00'

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Чувашская (родная)литература»

для обучающихся 5-6 классов

Учитель чувашского языка и литературы Никитина Любовь Ивановна
Срок действия: 2024-2025 учебный год

с.Тенеево 2024

1. Планируемые результаты:

Личностные результаты освоения ООП

1. Воспитание российской гражданской идентичности: патриотизма, уважения к Отечеству, прошлое и настоящее многонационального народа России; осознание этнической принадлежности, знание истории, языка, культуры своего народа, Чувашской Республики, Канашского района, Среднекибечского сельского поселения, основ культурного наследия народов России и человечества ; интериоризация гуманистических, демократических и традиционных ценностей многонационального российского общества. Осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к истории, культуре, религии, традициям, языкам, ценностям народов России и народов мира.

2. Готовность и способность обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию; готовность и способность осознанному выбору и построению дальнейшей индивидуальной траектории образования на базе ориентировки в мире профессий и профессиональных предпочтений, с учетом устойчивых познавательных интересов.

3. Развитие морального сознания и компетентности в решении моральных проблем на основе личностного выбора, формирование нравственных чувств и нравственного поведения, осознанного и ответственного отношения к собственным поступкам (способность к нравственному самосовершенствованию; веротерпимость, уважительное отношение к религиозным чувствам, взглядам людей или их отсутствию; знание основных норм морали, нравственных, духовных идеалов, хранимых в культурных традициях народов России, готовность на их основе к сознательному самоограничению в поступках, поведении, расточительном потребительстве; сформированность представлений об основах светской этики, культуры традиционных религий, их роли в развитии культуры и истории России и человечества, в становлении гражданского общества и российской государственности; понимание значения нравственности, веры и религии в жизни человека, семьи и общества). Сформированность ответственного отношения к учению; уважительного отношения к труду, наличие опыта участия в социально значимом труде. Осознание значения семьи в жизни человека и общества, принятие ценности семейной жизни, уважительное и заботливое отношение к членам своей семьи.

4. Сформированность целостного мировоззрения, соответствующего современному уровню развития науки и общественной практики, учитывающего социальное, культурное, языковое, духовное многообразие современного мира.

5. Осознанное, уважительное и доброжелательное отношение к другому человеку, его мнению, мировоззрению, культуре, языку, вере, гражданской позиции. Готовность и способность вести диалог с другими людьми и достигать в нем взаимопонимания (идентификация себя как полноправного субъекта общения, готовность к конструированию образа партнера по диалогу, готовность к конструированию образа допустимых способов диалога, готовность к конструированию процесса диалога как конвенционирования интересов, процедур, готовность и способность к ведению переговоров). 6. Освоенность социальных норм, правил поведения, ролей и форм социальной жизни в группах и сообществах. Участие в школьном самоуправлении и общественной жизни в пределах возрастных компетенций с учетом региональных, этнокультурных, социальных и экономических особенностей (формирование готовности к участию в процессе упорядочения социальных связей и отношений, в которые включены и которые формируют сами учащиеся; включенность в непосредственное гражданское участие, готовность участвовать в жизнедеятельности подросткового общественного объединения, продуктивно взаимодействующего с социальной средой и социальными институтами; идентификация себя в качестве субъекта социальных преобразований, освоение компетентностей в сфере организаторской деятельности; интериоризация ценностей созидательного отношения к окружающей действительности, ценностей социального творчества, ценности продуктивной организации совместной деятельности, самореализации в группе и организации, ценности «другого» как равноправного партнера, формирование компетенций анализа, проектирования, организации деятельности, рефлексии изменений, способов взаимовыгодного сотрудничества, способов реализации собственного лидерского потенциала).

7. Сформированность ценности здорового и безопасного образа жизни; интериоризация правил индивидуального и коллективного безопасного поведения в чрезвычайных ситуациях, угрожающих жизни и здоровью людей, правил поведения на транспорте и на дорогах.

8. Развитость эстетического сознания через освоение художественного наследия народов России и мира, творческой деятельности эстетического характера (способность понимать художественные произведения, отражающие разные этнокультурные традиции; сформированность основ художественной культуры обучающихся как части их общей духовной культуры, как особого способа познания жизни и средства организации общения; эстетическое, эмоционально-ценностное видение окружающего мира; способность к эмоционально-ценностному освоению мира, самовыражению и ориентации в художественном и нравственном пространстве культуры; уважение к истории культуры своего Отечества, выраженной в том числе в понимании красоты человека;

потребность в общении с художественными произведениями, сформированность активного отношения к традициям художественной культуры как смысловой, эстетической и личностно-значимой ценности).

9. Сформированность основ экологической культуры, соответствующей современному уровню экологического мышления, наличие опыта экологически ориентированной рефлексивно-оценочной и практической деятельности в жизненных ситуациях (готовность к исследованию природы, к занятиям сельскохозяйственным трудом, к художественно-эстетическому отражению природы, к занятиям туризмом, в том числе экотуризмом, к осуществлению природоохранной деятельности).

Метапредметные результаты освоения ООП

Метапредметные результаты, включают освоенные обучающимися межпредметные понятия и универсальные учебные действия (регулятивные, познавательные, коммуникативные).

Межпредметные понятия

Условием формирования межпредметных понятий, например таких как система, факт, закономерность, феномен, анализ, синтезявляется овладение обучающимися основами читательской компетенции, приобретение навыков работы с информацией, участие в проектной деятельности. В основной школе на всех предметах будет продолжена работа по формированию и развитию **основ читательской компетенции**. Обучающиеся овладеют чтением как средством осуществления своих дальнейших планов: продолжения образования и самообразования, осознанного планирования своего актуального и перспективного круга чтения, в том числе досугового, подготовки к трудовой и социальной деятельности. У выпускников будет сформирована потребность в систематическом чтении как средстве познания мира и себя в этом мире, гармонизации отношений человека и общества, создании образа «потребного будущего».

При изучении учебных предметов обучающиеся усовершенствуют приобретённые на первомуровне **навыки работы с информацией** и пополнят их. Они смогут работать с текстами, преобразовывать и интерпретировать содержащуюся в них информацию, в том числе:

• систематизировать, сопоставлять, анализировать, обобщать и интерпретировать информацию, содержащуюся в готовых информационных объектах;

• выделять главную и избыточную информацию, выполнять смысловое свёртывание выделенных фактов, мыслей; представлять информацию в сжатой словесной форме (в виде плана или тезисов) и в наглядно-символической форме (в виде таблиц, графических схем и диаграмм, карт понятий — концептуальных диаграмм, опорных конспектов);

• заполнять и дополнять таблицы, схемы, диаграммы, тексты.

В ходе изучения всех учебных предметов обучающиеся **приобретут опыт проектной деятельности** как особой формы учебной работы, способствующей воспитанию самостоятельности, инициативности, ответственности, повышению мотивации и эффективности учебной деятельности; в ходе реализации исходного замысла на практическом уровне овладеют умением выбирать адекватные стоящей задаче средства, принимать решения, в том числе и в ситуациях неопределённости. Они получат возможность развить способность к разработке нескольких вариантов решений, к поиску нестандартных решений, поиску и осуществлению наиболее приемлемого решения.

В соответствии ФГОС ООО выделяются три группы универсальных учебных действий: регулятивные, познавательные, коммуникативные.

Регулятивные УУД

1. Умение самостоятельно определять цели обучения, ставить и формулировать новые задачи в учебе и познавательной деятельности, развивать мотивы и интересы своей познавательной деятельности. Обучающийся сможет:

- анализировать существующие и планировать будущие образовательные результаты;
- идентифицировать собственные проблемы и определять главную проблему;
- выдвигать версии решения проблемы, формулировать гипотезы, предвосхищать конечный результат;
- ставить цель деятельности на основе определенной проблемы и существующих возможностей;
- формулировать учебные задачи как шаги достижения поставленной цели деятельности;
- обосновывать целевые ориентиры и приоритеты ссылками на ценности, указывая и обосновывая логическую последовательность шагов.

2. Умение самостоятельно планировать пути достижения целей, в том числе альтернативные, осознанно выбирать наиболее эффективные способы решения учебных и познавательных задач. Обучающийся сможет:

• определять необходимые действие(я) в соответствии с учебной и познавательной задачей и составлять алгоритм их выполнения;

• обосновывать и осуществлять выбор наиболее эффективных способов решения учебных и познавательных задач;

• определять/находить, в том числе из предложенных вариантов, условия для выполнения учебной и познавательной задачи;

• выстраивать жизненные планы на краткосрочное будущее (заявлять целевые ориентиры, ставить адекватные им задачи и предлагать действия, указывая и обосновывая логическую последовательность шагов);

• выбирать из предложенных вариантов и самостоятельно искать средства/ресурсы для решения задачи/достижения цели;

• составлять план решения проблемы (выполнения проекта, проведения исследования);

• определять потенциальные затруднения при решении учебной и познавательной задачи и находить средства для их устранения;

• описывать свой опыт, оформляя его для передачи другим людям в виде технологии решения практических задач определенного класса;

• планировать и корректировать свою индивидуальную образовательную траекторию.

3. Умение соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата, определять способы действий в рамках предложенных условий и требований, корректировать свои действия в соответствии с изменяющейся ситуацией. Обучающийся сможет:

• определять совместно с педагогом и сверстниками критерии планируемых результатов и критерии оценки своей учебной деятельности;

• систематизировать (в том числе выбирать приоритетные) критерии планируемых результатов и оценки своей деятельности;

• отбирать инструменты для оценивания своей деятельности, осуществлять самоконтроль своей деятельности в рамках предложенных условий и требований;

• оценивать свою деятельность, аргументируя причины достижения или отсутствия планируемого результата;

• находить достаточные средства для выполнения учебных действий в изменяющейся ситуации и/или при отсутствии планируемого результата;

• работая по своему плану, вносить коррективы в текущую деятельность на основе анализа изменений ситуации для получения запланированных характеристик продукта/результата;

• устанавливать связь между полученными характеристиками продукта и характеристиками процесса деятельности и по завершении деятельности предлагать изменение характеристик процесса для получения улучшенных характеристик продукта;

• сверять свои действия с целью и, при необходимости, исправлять ошибки самостоятельно.

4. Умение оценивать правильность выполнения учебной задачи, собственные возможности ее решения. Обучающийся сможет:

• определять критерии правильности (корректности) выполнения учебной задачи;

• анализировать и обосновывать применение соответствующего инструментария для выполнения учебной задачи;

• свободно пользоваться выработанными критериями оценки и самооценки, исходя из цели и имеющихся средств, различая результат и способы действий;

• оценивать продукт своей деятельности по заданным и/или самостоятельно определенным критериям в соответствии с целью деятельности;

• обосновывать достижимость цели выбранным способом на основе оценки своих внутренних ресурсов и доступных внешних ресурсов;

• фиксировать и анализировать динамику собственных образовательных результатов.

5. Владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной. Обучающийся сможет:

• наблюдать и анализировать собственную учебную и познавательную деятельность и деятельность других обучающихся в процессе взаимопроверки;

• соотносить реальные и планируемые результаты индивидуальной образовательной деятельности и делать выводы;

• принимать решение в учебной ситуации и нести за него ответственность;

• самостоятельно определять причины своего успеха или неуспеха и находить способы выхода из ситуации неуспеха;

• ретроспективно определять, какие действия по решению учебной задачи или параметры этих действий привели к получению имеющегося продукта учебной деятельности;

• демонстрировать приемы регуляции психофизиологических/ эмоциональных состояний для достижения эффекта успокоения (устранения эмоциональной напряженности), эффекта восстановления (ослабления проявлений утомления), эффекта активизации (повышения психофизиологической реактивности).

Познавательные УУД

1.Умение определять понятия, создавать обобщения, устанавливать аналогии, классифицировать, самостоятельно выбирать основания и критерии для классификации, устанавливать причинно-следственные связи, строить логическое рассуждение, умозаключение (индуктивное, дедуктивное, по аналогии) и делать выводы. Обучающийся сможет:

• подбирать слова, соподчиненные ключевому слову, определяющие его признаки и свойства;

• выстраивать логическую цепочку, состоящую из ключевого слова и соподчиненных ему слов;

• выделять общий признак двух или нескольких предметов или явлений и объяснять их сходство;

• объединять предметы и явления в группы по определенным признакам, сравнивать, классифицировать и обобщать факты и явления;

• выделять явление из общего ряда других явлений;

• определять обстоятельства, которые предшествовали возникновению связи между явлениями, из этих обстоятельств выделять определяющие, способные быть причиной данного явления, выявлять причины и следствия явлений;

• строить рассуждение от общих закономерностей к частным явлениям и от частных явлений к общим закономерностям;

• строить рассуждение на основе сравнения предметов и явлений, выделяя при этом общие признаки;

• излагать полученную информацию, интерпретируя ее в контексте решаемой задачи;

• самостоятельно указывать на информацию, нуждающуюся в проверке, предлагать и применять способ проверки достоверности информации;

• вербализовать эмоциональное впечатление, оказанное на него источником;

• объяснять явления, процессы, связи и отношения, выявляемые в ходе познавательной и исследовательской деятельности (приводить объяснение с изменением формы представления; объяснять, детализируя или обобщая; объяснять с заданной точки зрения);

• выявлять и называть причины события, явления, в том числе возможные /наиболее вероятные причины, возможные последствия заданной причины, самостоятельно осуществляя причинно-следственный анализ;

• делать вывод на основе критического анализа разных точек зрения, подтверждать вывод собственной аргументацией или самостоятельно полученными данными.

2.Умение создавать, применять и преобразовывать знаки и символы, модели и схемы для решения учебных и познавательных задач. Обучающийся сможет:

• обозначать символом и знаком предмет и/или явление;

• определять логические связи между предметами и/или явлениями, обозначать данные логические связи с помощью знаков в схеме;

• создавать абстрактный или реальный образ предмета и/или явления;

• строить модель/схему на основе условий задачи и/или способа ее решения;

• создавать вербальные, вещественные и информационные модели с выделением существенных характеристик объекта для определения способа решения задачи в соответствии с ситуацией;

• преобразовывать модели с целью выявления общих законов, определяющих данную предметную область;

• переводить сложную по составу (многоаспектную) информацию из графического или формализованного (символьного) представления в текстовое, и наоборот;

• строить схему, алгоритм действия, исправлять или восстанавливать неизвестный ранее алгоритм на основе имеющегося знания об объекте, к которому применяется алгоритм;

• строить доказательство: прямое, косвенное, от противного;

• анализировать/рефлексировать опыт разработки и реализации учебного проекта, исследования (теоретического, эмпирического) на основе предложенной проблемной ситуации, поставленной цели и/или заданных критериев оценки продукта/результата.

3.Смысловое чтение. Обучающийся сможет:

• находить в тексте требуемую информацию (в соответствии с целями своей деятельности);

• ориентироваться в содержании текста, понимать целостный смысл текста, структурировать текст;

• устанавливать взаимосвязь описанных в тексте событий, явлений, процессов;

• резюмировать главную идею текста;

• преобразовывать текст, «переводя» его в другую модальность, интерпретировать текст (художественный и нехудожественный – учебный, научно-популярный, информационный, текст non-fiction);

• критически оценивать содержание и форму текста.

4.Формирование и развитие экологического мышления, умение применять его в познавательной, коммуникативной, социальной практике и профессиональной ориентации. Обучающийся сможет:

- определять свое отношение к природной среде;
- анализировать влияние экологических факторов на среду обитания живых организмов;
- проводить причинный и вероятностный анализ экологических ситуаций;
- прогнозировать изменения ситуации при смене действия одного фактора на действие другого фактора;
- распространять экологические знания и участвовать в практических делах по защите окружающей среды;
- выражать свое отношение к природе через рисунки, сочинения, модели, проектные работы.

10. Развитие мотивации к овладению культурой активного использования словарей и других поисковых систем. Обучающийся сможет:

- определять необходимые ключевые поисковые слова и запросы;
- осуществлять взаимодействие с электронными поисковыми системами, словарями;
- формировать множественную выборку из поисковых источников для объективизации результатов поиска;
- соотносить полученные результаты поиска со своей деятельностью.

Коммуникативные УУД

11. Умение организовывать учебное сотрудничество и совместную деятельность с учителем и сверстниками; работать индивидуально и в группе: находить общее решение и разрешать конфликты на основе согласования позиций и учета интересов; формулировать, аргументировать и отстаивать свое мнение. Обучающийся сможет:

– определять возможные роли в совместной деятельности;

– играть определенную роль в совместной деятельности;

– принимать позицию собеседника, понимая позицию другого, различать в его речи: мнение (точку зрения), доказательство (аргументы), факты; гипотезы, аксиомы, теории;

– определять свои действия и действия партнера, которые способствовали или препятствовали продуктивной коммуникации;

– строить позитивные отношения в процессе учебной и познавательной деятельности;

– корректно и аргументированно отстаивать свою точку зрения, в дискуссии уметь выдвигать контраргументы, перефразировать свою мысль (владение механизмом эквивалентных замен);

– критически относиться к собственному мнению, с достоинством признавать ошибочность своего мнения (если оно таково) и корректировать его;

– предлагать альтернативное решение в конфликтной ситуации;

– выделять общую точку зрения в дискуссии;

– договариваться о правилах и вопросах для обсуждения в соответствии с поставленной перед группой задачей;

– организовывать учебное взаимодействие в группе (определять общие цели, распределять роли, договариваться друг с другом и т. д.);

– устранять в рамках диалога разрывы в коммуникации, обусловленные непониманием/неприятием со стороны собеседника задачи, формы или содержания диалога.

12. Умение осознанно использовать речевые средства в соответствии с задачей

коммуникации для выражения своих чувств, мыслей и потребностей для планирования и регуляции своей деятельности; владение устной и письменной речью, монологической контекстной речью. Обучающийся сможет:

- определять задачу коммуникации и в соответствии с ней отбирать речевые средства;

- отбирать и использовать речевые средства в процессе коммуникации с другими людьми (диалог в паре, в малой группе и т. д.);

- представлять в устной или письменной форме развернутый план собственной деятельности;

- соблюдать нормы публичной речи, регламент в монологе и дискуссии в соответствии с коммуникативной задачей;

- высказывать и обосновывать мнение (суждение) и запрашивать мнение партнера в рамках диалога;

- принимать решение в ходе диалога и согласовывать его с собеседником;

- создавать письменные «клишированные» и оригинальные тексты с использованием необходимых речевых средств;

- использовать вербальные средства (средства логической связи) для выделения смысловых блоков своего выступления;

- использовать невербальные средства или наглядные материалы, подготовленные/отобранные под руководством учителя;

- делать оценочный вывод о достижении цели коммуникации непосредственно после завершения коммуникативного контакта и обосновывать его.

13. Формирование и развитие компетентности в области использования информационно-коммуникационных технологий (далее – ИКТ). Обучающийся сможет:

- целенаправленно искать и использовать информационные ресурсы, необходимые для решения учебных и практических задач с помощью средств ИКТ;

- выбирать, строить и использовать адекватную информационную модель для передачи своих мыслей средствами естественных и формальных языков в соответствии с условиями коммуникации;

- выделять информационный аспект задачи, оперировать данными, использовать модель решения задачи;

- использовать компьютерные технологии (включая выбор адекватных задаче инструментальных программно-аппаратных средств и сервисов) для решения информационных и коммуникационных учебных задач, в том числе: вычисление, написание писем, сочинений, докладов, рефератов, создание презентаций и др.;

- использовать информацию с учетом этических и правовых норм;

- создавать информационные ресурсы разного типа и для разных аудиторий, соблюдать информационную гигиену и правила информационной безопасности.

Вĕренӳ кĕнекисем:

1.Тăван литература: вĕренӳпе вулав кĕнеки. 5-мĕш класс валли /Н.Г.Иванова çырса-пухса хатĕрленĕ – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2019
2. Тăван литература: вĕренӳпе вулав кĕнеки. 6-мĕш класс валли /Н.Г.Иванова çырса-пухса хатĕрленĕ – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2017
3. Тăван литература: вĕренӳпе вулав кĕнеки. 7-мĕш класс валли /Н.И. Степанова, П.Н.Метин пухса-çырса хатĕрленĕ – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2019
4. Тăван литература: вĕренӳпе вулав кĕнеки. 8-мĕш класс валли /В.П.Станьял, Е.А.Майков, О.А.Вишнева çырса-пухса хатĕрленĕ. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2019

5. Тăван литература: вĕренӳпе вулав кĕнеки. 9-мĕш класс валли /В.П.Станьял, Е.А.Майков, О.А.Вишнева, Г.Л. Никифоров çырса-пухса хатĕрленĕ. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2020
6.Килти вулав кĕнеки: 5-мĕш класс валли /Н.Г.Иванова çырса-пухса хатĕрленĕ. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2014
7. Килти вулав кĕнеки: 6-мĕш класс валли /Г.Г.Иванов, Е.Г.Крышкина çырса-пухса хатĕрленĕ. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2007
8. Килти вулав кĕнеки: 7-мĕш класс валли /Н.Г.Иванова çырса-пухса хатĕрленĕ. – Шупашкар: Чăваш кĕнеке издательстви, 2008

«Чăваш литературри» предметăн тĕп тĕллевĕсемпе задачисем:
- чăваш халăх сăмахлăхĕпе çыруллă сăмахлăх хайлавĕсен чи паха тĕслĕхĕсемпе паллаштарасси;
- ачасене ӳнерсен тата сăмах ӳнерĕн пулăмĕсене тĕрĕс ăнланма, ăша хывма вĕрентесси;
- шкул ачин тĕнче туйăмĕпе тĕнче курăмне никĕслеме пулăшасси, ачасен харкамлăх ăнне халăх педагогикипе эстетики, кăмăл-сипечĕпе философийĕ урлă çирĕплетме, хăйĕн харкамлăхне туйма пулăшасси, аталантарасси;
- шкул ачин кăмăл-сипет тата культура никĕсне, чи малтан чăвашсен традициллĕ тĕнче ăнланăвне пур енлĕн аталантарасси;
- ăнкаруллă вулавпа вĕренӳ урлă илемлĕх ăнкарăвне , тĕрĕслĕх туйăмне тарăнлатса пырасси;
- илемлĕ сăнарпа сăнарлăх пĕлĕвне туйма, хаклама хăнăхтарасси, çыхăнуллă шухăшлава тарăнлатса пырасси.

2.Пĕтĕмĕшле(сапăрлăх) тĕллевĕсем:
- ĕç хăнăхăвĕсене йĕркелесси, вĕренекенсене ытти литературăпа справочниксемпе, энциклопедисемпе ĕçлеме вĕрентесси;
- пуплев – хутшăну культурине пурнăçра тĕрĕс усă курма вĕрентесси;
- ачасен шухăшлавне тĕрĕс йĕркелесси,вĕсен илем туйăмне аталантарасси;
- общество наукисемпе пĕрле кулленхи пурнăç тупсăмĕпе çыхăннă прблемăсене тарăнрах ăнланма пулăшасси;
- предметсен çыхăнăвĕнчи пулăмсене пĕтĕмлетме, тăван халăх культурине тарăнрах пĕлме май парасси;
- литература вулавĕпех ачасене теори пĕлĕвĕсен никĕсĕсемпе паллаштарасси.

Ку тапхăрта тăван халăхăн иртнĕ кун-çулне, унăн культури аталаннине вĕренекенсен ăс-пуçне, чун-чĕрине хывасси пысăк пĕлтерĕшлĕ.

А) Вĕренӳ хăнăхăвĕсем
- класра е килте вуланă хайлавсен текстчĕсене, вĕсенчи темăсемпе тĕп шухăшсене, сăнарсене , ĕçсен йĕркине, хирĕç тăрăва (конфликта);
- чăваш литературин аталану йĕркине, тапхăрĕсене, тапхăрти паллă çыравçăсемпе вĕсен хайлавĕсене, хайлавсен жанрĕпе тĕсĕсене;
- вĕреннĕ хайлавсем тăрăх план тума тата сăнарсене е сăнарсен ушкăнĕсене, илемлĕ пулăмсемпе ĕç-пуçсене танлаштарса хак пама, тишкерсе сочинени çырма;
- литература сăмах ăсталăхĕ пулнине, вăл пурнăçа типласа (пĕтĕмлетӳллĕ тишкерсе), историн пĕр-пĕр тапхăрĕн паллăрах (хăйне евĕрлĕрех) енĕсене вăйлатса кăтартнине;
- вĕренӳ кĕнекисемпе хрестоматисенчи ăнлантарусемпе, шкул валли кăларнă справочниксемпе, словарьсемпе усă курма;
- илемлĕ литература, ăсталăхпа политика, публицистикăпа критика хайлавĕсене тĕрĕс, çăмăл, уçăмлă вулама.

Ă) вĕренӳ хевти (талпăнăвĕ)
- çыравçă çырса кăтартнине куç умне ӳкерчĕклĕн кăларса тăратма, ун çинчен сăнарлă каласа пама;
- класра е килте вуланă хайлавсен ретне,тĕсне, жанрне уйăрма,уйрăм хайлавăн шухăшпа илемлĕх тата наци хăй евĕрлĕхне палăртма;
- хайлаври тĕп е хушма темăсемпе çивĕч уйтусене уйăрма, автор шухăшĕ (позици) тата хайлав пафосĕпе проблеми сăнарсемпе геройсем урлă мĕнле уçăлса пынине кăтартма;
- килте вуланă кĕнекене, илемлĕ текста, курнă фильма, спектакле е телекурăма хакласа аннотаци, кĕске рецензи, статья çырма, харпăр хăй шухăшне тĕслĕхсемпе ĕнентерсе çирĕплетме;
- литература ыйтăвĕпе пĕчĕк доклад, хыпар, реферат, заметка е тĕрленчĕк çырма.

Литература теорийĕн ыйтăвĕсем
V-VII класс ачисене текста(илемлĕ хайлава) тарăннăн тишкернĕ чухне кирлĕ пулакан ăнлавсемпе терминсене вĕрентни кирлех. Ку пулăмри ачасем хайлавсенче çыравçă ытларах чăн пурнăçри фактсене мар, хăй шухăшласа кăларнă геройсемпе пурнăçри пек сăнласа кăтартнине ăнланма тивĕç. **Илемлĕ текст тата вулавçă** çыхăнăва тĕпе хурса геройсене хак пама, хакласа çырма, хăйĕн шухăшне палăртма пултармалла. Çак çыхăну ситуацине уçакан ăнлавсене тĕплĕнрех, туллирех памалла. Вĕсем илемлĕ хайлав содержанипе тата тытăмĕпе çыхăннă ăнлавсем тавра ушкăнланмалла:
-Илемлĕ хайлав тата тĕп шухăшĕпе;

-Литература геройĕ, прототип, сăнар, персонаж пĕлтерĕшне ăнлантарма,сăнарсене уйрăммăн сăнлама(сăн-сăпачĕ,ĕçĕ-хĕлĕ, шухăшĕ, кăмăлĕ, тыткаларĕшĕ, пуплевĕ), ушкăнласа танлаштарма(автор характеристики) пĕлмелле;
-Хайлав тытăмĕ: ĕç пуçламăшĕ, ĕç аталанăвĕ, ĕç хĕрсе çитнĕ вăхăт, ĕç вĕçĕ;
-Сюжет (событисем, ĕçсемпе пулăмсен çыхăнăвĕ, персонажсем хушшинчи хирĕç-тытăçу (конфликт), пейзаж, интерье);
-Прозăллă тата сăвăллă пуплев (çыравçă пурнăçри ӳкерчĕксене сăнлани) ; тропсем(эпитет, танлаштару, сăпатлантару, метафора), пуплев çаврăмĕсем (фигурисем); антитеза,паралельлĕх,хутлам, вăйлату, аллитераци, ассонанс;
-Сăвă тытăмĕ (миçе çавраран йĕркерен тăни), сăвă çемми(ритмĕ), састаш(рифма) лирика геройĕ(харкамçă).

Вулав тата литература пултарулăхне аталантарасси

(калаçури тата çырури пуплев ăсталăхĕ)

Пуплев ĕçĕ-хĕлĕн тĕп тĕллевĕсем – ачасен калаçăвне, тăнланине, вулавне, çырăвне аталантарасси. Калаçас, тăнлас, ăнкарас, ăнланса вулас енсен аталанăвĕ ачасен шухăша çырура палăртас ĕçлеа аталанăвĕнчен маларах пырать. Çак ĕçсене куллен аталантарасси тĕп тĕллев пулса тăмалла. Калаçăва тикĕс, уçăмлă та таса тума хăнăхтармалла. Сăмах вĕççĕн тĕрлĕ темăпа калав, сăнлав,ăслав мелĕпе каласа пама хăнăхтарасси, вулакан хайлавсен сыпăкĕсенче çав уйрăмлăхсене тупса палăртма хăнăхтарасси тĕп вырăнта пулмалла.

Илемлĕ хайлавсене вуласа тухнă хыççăн каласа е çырса панă май ачасен çакăн пек пĕлӳ-ăслай хăнăхусем тума пултармалла:

Текст тăрăх калаçу чĕлхи, илемлĕ чĕлхе, официаллă чĕлхе уйрăмлăхĕсене палăртма пултарасси;

Сăмах майлашăвĕсен пĕлтерĕшĕсене ăнланма пĕлнине лайăхлатасси, вĕсемпе пуплевре усă курма хăнăхтарасси;

Сасăсене, вĕсен майлашăвĕсене(интонаци, тембр, пауза, пусăм) тĕрĕс калас, вулас, палăртас хăнăхусене çирĕплетсе анлăлатасси;

Вуланине туллин, тĕплĕн, илемлĕ текстăн стилĕпе жанрĕн тĕп уйрăмлăхĕсене çухатмасăр, кĕскен тата суйлавлăн каласа парасси;

Вуланă илемлĕ текста, спектакле, фильма, телефильма хак парасси, çак ĕçĕн тĕрлĕ мелĕсен формисем çаксем: - пĕр-пĕр ĕç çинчен (класра ешкулта пулса иртни, экскурсие е пулла кайса килни, каникула епле ирттерни т.ыт.те) калавласа (повествование) çырса пама хăнăхтарасси; - пĕр-аĕр героя, персонажа, çынна, çут çанталăк пулăмне, чĕр чуна, вуланă хайлав валли иллюстрацисем, ӳнер картинисем, слайдсем, фотосем, плакатсем тăрăх сăнлав изложенийĕсемпе сочиненисем çырасси; - пулса иртнĕ ĕçе-хĕле, вуланă халăх сăмахлăхĕн тĕслĕхĕсене, илемлĕ хайлава литература теорийĕн пĕлĕвĕсемпе усă курса хаклама хăнăхтарасси(ăслава аталантарасси).

Программа содержанийĕ

5 класс

№ п/п	Пай ячĕ	Сехет шучĕ
1	Кӳртĕм урок	1
2	Сăвă-юрă янăрать юрлама пĕлсен кăна	8
3	Чĕр чунсем – пирĕн туссем	9
4	Тăван кил – ылтăн сăпка	4
5	Вăйли çук та этемрен...	6
6	Ырă çын пуласси ачаран паллă	8
7	Асли ăслă, кĕçĕнни сапăр пултăр	6
8	Киревсĕр йăла-йĕркерен хăтăлар!	5
9	Тискер вăрçă ан пултăр нихăçан!	5
10	Тăван литература тĕнче шайне сарăлни	6
11	Тăван чĕлхе – çут çанталăк панă чĕлхе, ăна манма юрамасть	7
12	Вĕреннине аса илни	5
Пурĕ		70

6 класс

№ п/п	Пай ячĕ	Сехет шучĕ
1	Кӳртĕм урок	1
2	Юрă – халăх чунĕ	5
3	Усал – утпа, ырри – çуран çӳрет	7
4	Çынна сума сăвакан хăй те сумлă пулакан	9
5	Ырри – чуншăн, хитри – куçшăн	7

6	Ӳркев ӳкерет, ĕçченлĕх çĕклет	7
7	Пул ăслă, тавçăруллă	6
8	Туслăх, тăванлăх, чăтăмлăх	7
9	Халăхшăн ырă ĕç туни – тивĕç,телей, савăнăç	8
10	Тăван литература тĕнче шайне сарăлни	5
11	Тăван чĕлхе – турă панă чĕлхе, ăна манма юрамасть	5
12	Пĕтĕмлетӳ	3
Пурĕ		70

7 класс

№ п/п	Пай ячĕ	Сехет шучĕ
1	Кӳртĕм урок	1
2	Юрă – чун уççи	7
3	Пусмăрпа тĕттĕмлĕхе хирĕç	9
4	Ялан ăспа çӳресен ялти ватă ятламасть	5
5	Чăвашра вăрман та чăвашла кашлать	7
6	Шанчăклă тус – пурнăç сиплĕхĕ	6
7	Лайăх ят мултан паха	12
8	Пĕчĕк çыннăн пысăк чунĕ	9
9	Çула тухсан юлташу хăвăнтан лайăхрах пултăр	3
10	Тăван литература тĕнче шайне сарăлни	2
11	Тăван чĕлхе – çут çанталăк панă чĕлхе	4
12	Вĕреннине аса илни	5
Пурĕ		70

8 класс

№ п/п	Пай ячĕ	Сехет шучĕ
1	Кӳртĕм урок	2
2	Халăх сăмахлăхĕ	1
3	Авалхи çырулăх палăкĕсем	7
4	18 – 19 ĕмĕрсенчи чăваш çырулăхĕпе культури	5
5	20 ĕмĕр пуçламăшĕнчи чăваш литератури	18
6	20 ĕмĕрĕн пĕрремĕш çурринчи чăваш литератури	15
7	20 ĕмĕрĕн иккĕмĕш çурринчи чăваш литератури	7
8	21 ĕмĕр пуçламăшĕнчи чăваш литератури	4
9	Тăван литеркатура тĕнче шайне сарăлни	1
10	Тăванла халăх çыравçисем: тĕрĕк литературинчен	5
11	Вĕреннине аса илни	5
Пурĕ		35

9 класс

№ п/п	Пай ячĕ	Сехет шучĕ
1	Кӳртĕм урок	1
2	Халăх сăмах вĕççĕн çӳрекен хайлавĕсем	3
3	Авалхи çырулăх палăкĕсем.Пирĕн эрăчченхи тапхăртан пуçласа XVIII ĕмĕр таран	9
4	XVIII – XIX ĕмĕрсенчи чăваш литератури	5
5	XX ĕмĕрĕн пĕрремĕш çурринчи чăваш литератури	13
6	XX ĕмĕрĕн иккĕмĕш çурринчи чăваш литератури	12
7	XXI ĕмĕрти чăваш литератури	3
8	Тăван литература тĕнче шайне сарăлни	1
9	Тăванла халăх çыравçисем: тĕрĕк литературинчен	1
10	Вĕреннине аса илни	3
Пурĕ		51

№	**Урок теми**	**Сехет шучĕ**	
	Кӳртĕм (1 сехет)		

1	Илемлĕ сăнарлăх тĕнчи	1	Вĕренӳ порталĕ // https://portal.shkul.su/a/theme/6.html
	Сăвă-юрă янăрать юрлама пĕлсен кăна (8 сехет)		
2	Ача-пăча сăмахлăхĕ. Ансат вăйăсем. «Шут сăвви», «Ят пĕлмелле»	1	Вĕренӳ порталĕ // https://portal.shkul.su/a/theme/7.html; https://portal.shkul.su/a/theme/8.html
3	Çăварни юррисем, сурхури юррисем	1	Вĕренӳ порталĕ // https://portal.shkul.su/a/theme/9.html
4	Ваттисен сăмахĕсемпе калаpăшсем	1	Тупмалли юмахсем // http://pchd21.ru/tupmalli-yumakhsem-2
5	Тупмалли юмахсем	1	Тупмалли юмахсем // http://pchd21.ru/tupmalli-yumakhsem-2
6	Сăнавсемпе паллăсем	1	Тупмалли юмахсем // http://pchd21.ru/tupmalli-yumakhsem-2
7	Литература юмахĕсем. К.В.Иванов.«Тимĕр тылă»	1	Вĕренӳ порталĕ // https://portal.shkul.su/a/theme/10.html
8	Литература юмахĕсем. К.В.Иванов.«Тимĕр тылă»	1	Константина Иванова «Тимĕр тылă» (Железная мялка) // https://www.youtube.com/watch?v=gbwcleHsxcs
9	*Килти вулав. Юмах каласа парас пултарулăх.*	1	
	Чĕр чунсем – пирĕн туссем (9 сехет)		
10	Трубина Мархви. «Чăхпа кушак» хайлав	1	Çыравçă пурнăçĕпе пултарулăхĕ // https://www.chuvash.org/lib/author/239.html
11	Трубина Мархви. «Чăхпа кушак» хайлав	1	Чăхпа кушак // http://litkarta.nbchr.ru/PDF/trubina15.pdf
12	Георгий Орловăн «Çерçи» хайлавĕ	1	Çыравçă пурнăçĕпе пултарулăхĕ // https://www.chuvash.org/lib/author/239.html
13	Ева Лисинăн «Мускав кушакĕсене чапа кăлартăм» хайлавĕ	1	1. Вула – чăвашла вулаттаракан сайт // https://vulacv.wordpress.com/ева-лисина/ 2.Ачасем валли çыракан хĕрарăм çыравçă (презентаци) // http://www.myshared.ru/slide/608609/
14	Ева Лисинăн «Мускав кушакĕсене чапа кăлартăм» хайлавĕ	1	“Чĕр чунсем – пирĕн туссем” темăна вĕрентмелли анлă урок-конспекчĕ // https://multiurok.ru/files/urok-v-5-klasse-po-proizvedeniiu-evy-lisinoi.html
15	Валери Туркай. «Айăп»	1	Вĕренӳ порталĕ // http://portal.shkul.su/a/theme/14.html 3. «Смелый лось»

			(презентации) // https://yandex.ru/video/preview/?filmId=15
16	Николай Ишентей. «Чĕп хуралĕнче» хайлав	1	1. Шкул ТВ ("Чĕп хуралĕнче" сăвва авторĕ Николай Ишентей вулать) // https://www.youtube.com/watch?v=aZznRx7hJ2Q
17	*Пуплеве, сăвă вулав ăсталăхне аталантарма. Изложени е сăнлав сочинений̆е*	1	
18	*Килти вулав урокĕ. Александр Угольников.«Хура ĕне», Нелли Петровская «Качака», Микул Мăскал «Выльăх чĕлхи»*	1	. Инфоурок. Чĕр чунсем (презентаци) // https://infourok.ru/prezentaciya-po-chuvashskomu-yaziku-na-temu-cherchunsem-zhivotnie-1691035.html
	Тăван кил – ылтăн сăпка (4 сехет)		
19	Юрий Скворцов. «Амаçури анне» хайлав	1	https://ru.wikipedia.org/wiki/Скворцов,_Юрий_Илларионович;
20	Геннадий Волков. «Ăслă ача» хайлав	1	https://ru.wikipedia.org/wiki/; https://d-r.su/propovednik-pedagogiki-i-ljubvi/#: http://www.shkul.su/335.html
21	*Пуплеве, сăвă вулав ăсталăхне аталантарма. Илемлĕ вулав урокĕ.*	1	
22	*Килти вулав. Иван Яковлев «Халал», Н.Теветкел. «Карттă»; Ю. Сементер «Амăшĕн чунĕ» хайлавсем*	1	http://as.chv.su/;
	Вăйли çук та этемрен... (6 сехет)		
23	Тихăн Петĕркки «Çутталла»	1	https://ru.wikipedia.org/wiki/) https://portal.shkul.su/a/theme/18.htm l
24	Тихăн Петĕркки «Çутталла»	1	https://ru.wikipedia.org/wiki/) https://portal.shkul.su/a/theme/18.htm l
25	Тихăн Петĕркки «Çутталла»	1	https://ru.wikipedia.org/wiki/) https://portal.shkul.su/a/theme/18.htm l
26	Порфирий Афанасьев. «Кăйкăр» хайлав	1	https://ru.wikipedia.org/wiki/) https://portal.shkul.su/a/theme/18.htm l
27	*Пуплеве, сăвă вулав ăсталăхне аталантарма. Илемлĕ вулав урокĕ.*	1	
28	*Пуплеве, çыру ăсталăхне аталантарма. Сăнлав (ăслав) сочинений̆е*	1	
	Ырă çын пуласси ачаран паллă (8 сехет)		
29	Александр Галкин. «Икĕ сăнлă пурнăç», «Çӳпĕ».	1	А.Галкин «Икĕ сăнлă пурнăç» // https://portal.shkul.su/a/theme/82.html
30	Иван Егоров. «Ывăл» калав	1	// https://nsportal.ru/ И.Егоров «Ывăл» // https://portal.shkul.su/a/theme/9.html -yazyki/drugie-yazyki/library/2020/02/22/urok

31	Иван Егоров. «Ывăл» калав	1	https://nsportal.ru/ И.Егоров «Ывăл» // https://portal.shkul.su/a/theme/9.html «Этем тени ĕçпе паха»(И.Егоровăн «Ывăл» хайлавĕ тăрăх shkola/inostrannye-yazyki/drugie-yazyki/library/2020/02/22/urok
32	Марина Карягина. «Слива вăрри».	1	Чăваш чĕлхи - чĕкеç чĕлхи"Слива вăрри". Вулакан: Виктор Сурков литература вулавĕ portal.shkul.su shkul.su Иванова Валентина Михайловна (Марина Карягинăн «Слива вăрри» калавĕ тăрăх); uchitel nsportal.ru«Ырă çын пуласси ачаран паллă» Марина Карягинăн «Слива вăрри» калавĕ тăрăх ирттермелли урок конспекчĕ; ya.com›Литература›…-m-karyagina-sliva-vrri…
33	Пуплеве, çыру ăсталăхне аталантарма.	1	http://www.bolshoyvopros.ru/ семья -Как сделать описание картины "Семья", рассказ по картинам на тему семья? portal.shkul.su Александр Галкин, "Ик сăнлă пурнăç", Егоров Алексей калать luzabis.ru›images/presentacii/obraz…zhivopisi.pdf
34	Владимир Степанов. «Экслюзивлă сăвăм»	1	Иванова Надежда Григорьевна https://phsreda.com/e-articles/79/Action79-74709.pdf; Тесты по чувашской литературе для 5-9 классов
35	Владимир Степанов. «Экслюзивлă сăвăм»	1	Иванова Надежда Григорьевна https://phsreda.com/e-articles/79/Action79-74709.pdf; Тесты по чувашской литературе для 5-9 классов
36	*Килти вулав. Елизавета Осипова. «Пахчари хӳшĕ».*	1	
	Асли ăслă, кĕçĕнни сапăр пултăр (6 сехет)		
37	Лидия Саринен «Цирк курма кайни» хайлавĕ.	1	Лидия Сарине çырнă «Цирк курма кайни» хайлава тишкересси, тĕп сăнара пур енлĕн характеристика парасси // https://nsportal.ru/shkola/rodnoy-yazyk-i-literatura/library/2017/04/06/pl

			an-konmpekt-uroka-l-sarinetsirk-kurma-kayni; Лидия Сарине, "Цирк курма кайни"// https://portal.shkul.su/a/theme/86.html;
38	Лидия Саринен «Цирк курма кайни» хайлавĕ.	1	
39	*Пуплеве, çыру ăсталăхне аталантарма. Çыру çыратпăр*	1	
40	Раиса Сарпи «Эпĕ «тухатмăш карчăкпа»паллашни»	1	Раиса Сарпи, "Эпĕ "тухатмăш карчăкпа" паллашни" http://portal.shkul.su/a/theme/87.html
41	Раиса Сарпи «Эпĕ «тухатмăш карчăкпа» паллашни»	1	
42	*Килти вулав. Александр Кăлканăн «Пан улми», Антонина Васильевнан «Çĕн кайăкпа кантраллă кукăль» хайлавсем.*	1	
	Киревсĕр йăла-йĕркерен хăтăлар! (5 сехет)		Любовь Мартьянова хăйĕн пурнăçĕ çинчен каласа парать. // Любовь Мартьянова поэт çавра çулне паллă тăвать - поиск Яндекса по видео (yandex.ru);
43	Любовь Мартьянова. «Ятсăр троллейбус».	1	Любовь Мартьяновăн хайлавĕ мĕне вĕрентет?// Любовь Мартьянова, "Ятсăр троллейбус" – Вĕренӳ порталĕ (shkul.su)
44	Борис Чиндыков. «Аçу».	1	Борис Чиндыков, "Аçу" – Вĕренӳ порталĕ (shkul.su);
45	Борис Чиндыков. «Аçу».	1	
46	Борис Чиндыков. «Аçу».	1	Борис Чиндыков, "Аçу" – Вĕренӳ порталĕ (shkul.su);
47	*Килти вулав. Ĕçлĕ вăйă.*	1	Как написать личное письмо? (5-6 класс). | Образовательная социальная сеть (nsportal.ru)
	Тискер вăрçă ан пултăр нихăçан! (5 сехет)		
48	Александр Алка. «Ырă ят».	1	
49	Сергей Павлов. «Ача вăййи мар...»	1	1. Электронлă вулавăш// https://www.chuvash.org/lib/author/375.html
50	Сергей Павлов. «Ача вăййи мар...»	1	
51	Ольга Туркай. «Пахчари çĕмĕрт». Пуплеве, сăвă вулав ăсталăхне аталантарма.	1	http://nasledie.nbchr.ru/personalii/pisateli/pavlov-vesker-sergejj-lukijanovich/
52	*Килти вулав урокĕ. Хветĕр Уяр. „Тăвансем кĕтеççĕ”.*	1	// https://portal.shkul.su/a/theme/92.html
	Тăван литература тĕнче шайне сарăлни (6 сехет)		
53	Польша поэчĕсем чăвашла каласаççĕ	1	Произведения Юлиана Тувим // http://lubovbezusl.ru/publ/ljubo

			v/stikhi/r/42-1-0-1324
54	Чăваш чунлă тете	1	
55	Юлиан Тувим. «EX ORIENTE – LUX!»	1	
56	Польша халăх тĕнче курăмне кăтартакан хайлавсем	1	
57	*Пултарулăх ĕçĕ (стр.242)*	1	
58	*Пуплеве, сăвă вулав ăсталăхне аталантарма.*	1	
Тăван чĕлхе – çут çанталăк панă чĕлхе, ăна манма юрамасть (7 сехет)			
59	Ярăмри шăрçасен асамлă çути		
60	Тĕрĕк халăхĕсен пуянлăхĕ	1	
61	Ямиль Мустафин. «Тайфун».	1	
62	Ямиль Мустафин. «Тайфун».	1	
63	Махтумкули Довлетмамед-оглы (Фараги). «Чăнлăх çути»	1	
64	Платон Ойунский. «Тăпăр-тăпăр ташлама»	1	
65	Темăпа тĕп шухăш пĕрпеклĕхĕ	1	
	Вĕреннине аса илесси (5 сехет)		
66-70	Вĕреннине аса илни.	5	

6 – мĕш класс

Урок йĕркки	**Урок теми**	**Сехет шучĕ**	
	Кӳртĕм урок (1 сехет)		Вĕренӳ порталĕ -https://portal.shkul.su/a/foto/2.html
1	Литература – пурнăç тĕкĕрĕ.	1	
	Юрă – халăх чунĕ (5 сехет)		
2	«Пир çапакансен юрри»	1	Чăваш халăхăн юрă ăстисем çинчен - http://www.nbchr.ru/chuv/index.php/2017/01/16/ch-vash-hal-h-n-yur-stisem/ Пир çапакансен юрри -https://muzebra.net/song/pir+sapakansen+yurri
3	«Хурăн çулçи». Халăх юррисен сăнарлăхĕпе илемлĕхĕ	1	«Хурăн çулçи» юрă https://www.youtube.com/watch?v=Vpc6ZBAlx7I
4	Автор юррисем. Ф. Павлов «Вĕлле хурчĕ»	1	hptts://chuvash.su/lib/author/246.html
5	И.Тукташ «Хĕл илемĕ». Автор юррисенчи илемлĕх мелĕсем	1	«Хĕл илемĕ» юрă https://vk.com/wall-15251719_13116 Илле Тукташ –википеди https://cv.wikipedia.org/wiki/Илле_Тукташ
6	*П.Кипарисовăн «Юрă» картини тăрăх çырнă сăнлав сочиненийĕ*	1	1.Кипарисов художник çинчен .https://cyberleninka.ru/article/n/natsionalnaya-tema-v-tvorchestve-p-g-kiparisova «Юрă» ӳкерчĕк https://yandex.ru/images/search?text=картина%20Кипарисова%20Юра&stype
	Усал – утпа, ырри – çуран çӳрет (7 сехет)		
7	Митта Ваçлейĕ «И мĕн пуян…» сăвă	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
8	Юхма Мишши «Çĕр улми аврипе Мăян» юптару	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm

9	Иван Лисаев «Чире парăнма çуралман» повеç	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
10	Л.Сачкова «Оля – Улькка» калав	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
11	*Хайлаври хавха тата ытарлă кулăш. Ыйтусемпе ĕçсем*		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
12	*Килти вулав урокĕ. Чăваш çыравçисен юптарăвĕсем*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
13	*«Витя Кулешов – мал ĕмĕтлĕ ача» сочинении (стр.65)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Çынна сума сăвакан хăй те сумлă пулакан (9 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
14	Антип Николаев «Юра асламăшĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
15	Ева Лисина «Çăкăр чĕлли» калав	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
16	Ева Лисина «Çăкăр чĕлли» калав	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
17	Лидия Сарине «Кукамай» хайлав	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
18	*«Манăн юратнă кукамай» сочинени*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
19	П.Эйзин «Йăмрапа хурăн» сăвă	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
20	*Килти вулав урокĕ. А.Трофимов «Çырулла кĕпе»*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
21	*Пултарулăх ĕçĕ (стр.111)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
22	*Пĕлĕве тĕрĕслени*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Ырри – чуншăн, хитри – куçшăн (7 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
23	Г.Айхи «Çын тата сцена»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
24	Стихван Шавлин «Вĕçкĕн Ваççа» сăвă	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
25	Николай Исмуков «Кĕрхи илем»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
26	В. Элпи «Илемлĕхе курма пӳрнĕ ача» калав	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
27	Ӳнер тĕсĕсем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
28	*Ю.И.Богдяжпа М.Ю.Богдяжăн «Ташă ,,ăсти”» картини тăрăх çырнă сочиненийĕ*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
29	*Пĕлĕве тĕрĕслени*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Ӳркев ӳкерет, ĕçченлĕх çĕклет (7 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
30	Алексей Воробьев	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm

	«Çăкăр» сăвă		
31	В.Давыдов – Анатри «Кĕтмен инкек»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
32	В.Петров «Кăкшăм»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
33	В.Туркайăн «Ниме» сăвви	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
34	Поэзи чĕлхи. Сăвă виçисем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
35	*Э.Х.Мавлютовпа А.И.Алимасовăн «Ĕçне кура хисепĕ» картини тăрăх çырнă сочинени*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
36	*Килти вулав урокĕ. З.Нестерова «Янттине хапсăнсан»*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Пул ăслă, тавçăруллă (6 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
37	П.Хусанкай «Çĕр чăмăрĕ тавра.Кĕнекеçĕ», «Чăвашран Ньютонсем тухасса эп шанатăп»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
38	Иван Ахратăн «Юрлакан кĕленчесем калавĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
39	Ю.Сементер «Вилĕме улталани» сăвăллă юмах	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
40	*Ф.П.Решетниковăн «Каллех «иккĕ!» картини тăрăх çырнă сочинени*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
41	*Килти вулав урокĕ. Г.Юмарт «Çылăх мана», Г.Ефимов «Кам пулă янă вара унта?»*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
42	Литература геройне сăнлани	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Туслăх, тăванлăх, чăтăмлăх (7 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
43	О.Туркайăн «Туслăх вăйĕ» пьеса-юмах	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
44	О.Туркайăн «Туслăх вăйĕ» пьеса-юмах	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
45	А.Хмыт «Рафик»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
46	Драма тытăмĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
47	*Килти вулав урокĕ.В.Эльби «Тус*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm

	пулар», А.Галкин «Шкул чечекĕ»		
48	*Н.В.Овчинниковăн «Çерçисем» картини тăрăх çырнă сочинении*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
49	*Эссе çырасси (стр.229)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Халăхшăн ырă ĕç туни – тивĕç,телей, савăнăç (8 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
50	В.Алентей «Тăшман чеелĕхĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
51	А.Галкин «Чĕрĕ парне»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
52	В.Енĕш «Пĕчĕк паттăрсем» юмах	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
53	*Сăмахлă ӳкерчĕк çырни (стр.250)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
54	Каламаллине каламаллах	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
55	*Изложени çырасси (стр. 256)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
56	*Килти вулав урокĕ.Л.Мартьянова «Çуралнă кун», М.Сунтал «Чăваш пĕтсен тĕнче пĕтет...»*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
57	*Пĕлĕве тĕрĕслени*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Тăван литература тĕнче шайне сарăлни (5сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
58	Г.Юмарт «Айхипе пĕрле»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
59	*«Айхипе пĕрле» тăрăх изложени çырни*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
60	Атăл тăрăхĕнчи халăхсен юррисем. Г.Айхи «Ӳсет – пĕлӳ. иртсе пырать кун-çулăм...»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
61	Чăваш тĕнче курăмне кăтартакан хайлавсем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
62	*Килти вулав урокĕ. Г.Харлампьев «Ытарайми çĕр-шывра»*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Тăван чĕлхе – турă панă чĕлхе, ăна манма юрамасть (5сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
63	Тĕрĕк халăхĕн пуянлăхĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
64	Ата Атджанов «Тупа». Наби	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm

	Хазри «Чинара»		
65	Сафуан Алибаев «Кайăксенчен ырра эп вĕренетĕп». Айбек «Сăртсем-тусем»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
66	Темăпа тĕп шухăш пĕрпеклĕхĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
67	*Килти вулав урокĕ. Л.Смолина «Чăваш ен», А.Афанасьев «Пĕлĕтсем», У.Яккăвĕ «Хĕвеллĕ çумăр», Ю.Мишши «Таврăнни»*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Пĕтĕмлетӳ (3 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
68-70	Вĕреннине аса илни	3	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm

7 – мĕш класс

Урок йĕрки	**Урок теми**	**Сехет шучĕ**	
1	Литература – сăмах ӳнерĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Юрă – чун уççи (7 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
2	Истори юррисем.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
3	Истори юррисем.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
4	Вăйă-улах, хăна юррисем.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
5	Вăйă-улах, хăна юррисем.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
6	Истори тата улăп халапĕсем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
7	Килти вулав урокĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
8	*В.И.Агеевăн ,,Чăваш вăйăи'' картини тăрăх сочинени çырасси*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Пусмăрпа тĕттĕмлĕхе хирĕç (9 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
9	Çеçпĕл Мишши «Иртнĕ самана»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
10	Çеçпĕл Мишши «Хурçă шанчăк» (пăхмасăр)	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
11	Çеçпĕл Мишши «Пуласси»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
12	Çемен Элкер – чăваш халăх поэчĕ. «Хĕн-хур айĕнче» поэма.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
13	Çемен Элкер – чăваш халăх поэчĕ. «Хĕн-хур айĕнче» поэма.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
14	Çемен Элкер – чăваш халăх поэчĕ. «Хĕн-хур айĕнче» поэма.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
15	*Çыру ĕçĕ (стр. 81)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
16	Валери Туркай «Чăваш тупи»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm

17	Эпика, лирика, драма хайлавĕсен тĕп уйрăмлăхĕсем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Ялан ăспа çӳресен ялти ватă ятламасть (5 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
18	Трубина Мархви «Хăнаран»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
19	Трубина Мархви «Хăнаран»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
20	Владислав Николаев «Дипломлă Тиха», «Пакша – уявра»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
21	Владислав Николаев «Дипломлă Тиха», «Пакша – уявра»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
22	Килти вулав урокĕ (Елена Нарпи «Çылăхлă укçа»)	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Чăвашра вăрман та чăвашла кашлать (7 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
23	Петĕр Хусанкай «Сăмах хăвачĕ», «Çĕршывăмçăм, Чăваш çĕршывĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
24	Петĕр Хусанкай «Сăмах хăвачĕ», «Çĕршывăмçăм, Чăваш çĕршывĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
25	Анатолий Ырьят «Эп – чăваш»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
26	Альберт Канаш «Тăван чĕлхене»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
27	*«Тăван чĕлхе – ман юратнă чĕлхе» калав çырасси*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
28	Лирика хайлавĕсен уйрăмлăхĕсем. Лирика геройĕ, лирикăллă сăвă. Лирика тĕсĕсем.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
29	*Н.В.Овчинниковăн «,И.Н.Ульяновпа И.Я.Яковлев чăваш шкулĕнче» ӳкерчĕкпе ĕçлесси*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Шанчăклă тус – пурнăç сиплĕхĕ (6 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
30	Архип Александров «Пирĕн лагерь»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
31	Николай Симунов «Сурпан тĕрри»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
32	Николай Симунов «Сурпан тĕрри»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
33	Николай Симунов «Сурпан тĕрри»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
34	*«Чăваш сурпанĕ» ӳкерчĕке тишкересси*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
35	Килти вулав урокĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Лайăх ят мултан паха (12 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
36	Григорий Луч «Чун туйăмĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
37	Григорий Луч «Чун туйăмĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
38	*«Çапла вĕçленчĕ пирĕн пуху…» шухăшлавлă сочинени (стр.160)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
39	Александра Лазарева «Урок пуçланчĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
40	Александра Лазарева «Урок пуçланчĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
41	Мĕтри Кипек «Кайăк тусĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
42	Мĕтри Кипек «Кайăк тусĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
43	Мĕтри Кипек «Кайăк тусĕ»	1	http://chuv

			06.narod.ru/salam.htm
44	Мĕтри Кипек «Кайăк тусĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
45	Мĕтри Кипек «Кайăк тусĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
46	*Çыру ĕçĕ (стр.216, 6-мĕш ĕç)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
47	*А.Н.Алимасовăн «Виктор Тараевпа браконьерсем» ӳкерчĕкпе ĕçлесси (стр.216)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Пĕчĕк çыннăн пысăк чунĕ (9 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
48	Юрий Скворцов «Пушмак йĕрĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
49	Юрий Скворцов «Пушмак йĕрĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
50	Илпек Микулайĕ «Тимĕр»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
51	Илпек Микулайĕ «Тимĕр»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
52	Килти вулав урокĕ. Ĕлĕкхи ачасен пурнăçĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
53	Любовь Мартьянова «Пуçтахсем»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
54	Танлаштарулла характеристика. Психологиллĕ сăнлăх. Ăшри монолог.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
55	*Çыру ĕçĕ («,Пĕчĕк çыннăн пысăк чунĕ» шухăшлав сочинений)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
56	Килти вулав урокĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Çула тухсан юлташу хăвăнтан лайăхрах пултăр (3 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
57	Тихăн Петĕркки «Çил-тăвăл»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
58	Тихăн Петĕркки «Çил-тăвăл»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
59	Геройсен чĕлхи, калаçăвĕ. Сăмахсен ытарлă тата куçăмлă пĕлтерĕшĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Тăван литература тĕнче шайне сарăлни (2 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
60	Джордж Байрон «Герой, сан хупăнчĕ куçу!», Роберт Бёрнс «Кĕске юмах»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
61	Килти вулав урокĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Тăван чĕлхе – çут çанталăк панă чĕлхе (4 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
62	Абай Кунанбаев «Поэзи вăл – тĕлĕнмелле хăват»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
63	Саин Муратбеков «Çĕнĕ юр»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
64	Саин Муратбеков «Çĕнĕ юр»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
65	Темăпа тĕп шухăш пĕрпеклĕхĕ	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Вĕреннине аса илни (5 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
66-70	Вĕреннине аса илни	5	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm

8 класс

8 КЛАСС			
1-мĕш	Кӳртĕм урок. Сăнарлă сăмах ăсталăхĕ Сăмах ăстисем пурнăçа сăнарлатса, ӳкерчĕклесе кăтартни. Унер тĕсĕсем, чăваш халăх ӳнер аталанăвĕ. Ӳнерпе ăслăлăх хушшинчи çыхăну.	1	Чаваш халах самахлахе http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/kchy_0_0000136.pdf
2-мĕш	Иван Яковлев. «Чăваш халăхне» халал Пил панин тĕллевĕ. Пил, пехил, халал пĕр пеклĕхĕпе уйрăмлăхĕ.	1	ИВАН ЯКОВЛЕВ. ЧĂВАШ ХАЛĂХНЕ ПАНĂ ХАЛАЛ 7 Чӳк, 2014 // http://hypar.ru/cv/ivan-yakovlev-chavash-halahne-pana-halal
1-мĕш пай (блок). Халăх сăмахлăхĕ. (1 сехет)			
3-мĕш	Халăх сăмахлăхĕ. Авалхи сăмах хăвачĕ. Ăрăмлă сăмахлăх Вĕрӳ-суру чĕлхи. тĕслĕхĕсене чăвашсен паллă çыравçисем çыра-çыра илни. Поэзи чĕлхин витĕмлĕхĕ. Йăла-йĕрке позийĕнчи ăрăмлă сăмахлăх: сасăллă-кĕвĕллĕ янăравлăхĕ.	1	http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/koch_0_0000277.pdf Халăх сăмахлăхĕнче сăнланнă историлĕх.// https://nsportal.ru/shkola/materialy-metodicheskikh-obedinenii/library/2018/01/12/halah-samahlahenche-sanlanna-istorileh Ачасене чăваш халăх йăли-йĕркине тĕпе хурса воспитани парасси // https://nsportal.ru/shkola/klassnoe-rukovodstvo/library/2014/01/30/achasene-chavash-khalakh-yali-yerkine-tepe-khursa
2-мĕш пай (блок). Авалхи çырулăх палăкĕсем. (3 сехет)			
4-мĕш	Авалхи çырулăх палăкĕсем. В. Станьял. „Камсем эпир?“ сăвă. Асаттесен карт çырăвĕнче халăх ăсĕ палăрни. Руна çырăвĕ. Авалтан-авал тымарланнă чĕлхемĕр йĕрĕсем тĕнчери нумай чĕлхере курăнни.	1	Авалхи чăваш çырулăхĕ мĕнле пулнă? // https://vk.com/wall-163682416_3186 Ăçтарах-ши несĕлсен авалхи çĕршывĕ? // https://xn--80ad7bbk5c.xn--p1ai/su/content/actarah-shi-neselsen-avalhi-cershyve Асаттесен карт çырăвĕ // https://nsportal.ru/shkola/rodnoy-yazyk-i-literatura/library/2016/10/27/asattesen-kart-cyrave
5-мĕш	Атăлçи Пăлхар культури. Гул Гали. „Уçăппа Сĕлихха“ поэма сыпăкĕсем. Атăлçи Пăлхар культурин çыруллă палăкĕсем.	1	https://portal.shkul.su/lesson/2_9.html Пăлхарти консенсус https://xn--80ad7bbk5c.xn--p1ai/su/content/palharti-konsensus

			Кул Гали https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D0%BB_%D0%93%D0%B0%D0%BB%D0%B8 Атăлçи Пăлхар культурин çыруллă палăкĕсем. https://portal.shkul.su/lesson/2_9.html Чаваш халах самахлахе http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/kchy_0_0000136.pdf http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/koch_0_0000277.pdf
6-мĕш	Вăтам ĕмĕрсенчи культура. Ермей Рожанский, Вăтăр Юман сăввисем Мухтав сăввисемпе сăмахĕсен хăйне евĕрлĕхĕ. Атăлçи Пăлхар культурин çыруллă палăкĕсем.	1	Ермей Рожанский http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/kkni_0_0001007.pdf https://vulacv.wordpress.com/tag/%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B5%D0%B9-%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/ http://nasledie.nbchr.ru/personalii/issledovateli-jazyka/rozhanskijj-ermejj-ivanovich/
3-мĕш пай (блок). „XVШ-XIX ĕмĕрсенчи чăваш çырулăхĕпе культури“ (4 сехет)			
7-мĕш	Василий Лебедев. „Пирĕн телей“ сăвă. Сăвăри чăнлăх палăрни. Сюжетлă юрăри ахаль çын сăнарĕ.	1	. Д. Димитриев «Чьвашъ аберь болдымыръ» https://xn--80ad7bbk5c.xn--p1ai/ru/content/k-voprosu-ob-avtorstve-stihotvoreniya-chvash-aber-boldymyr https://cv.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D1%8C%D0%B2%D0%B0%D1%88%D1%8A_%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D1%80%D1%8C_%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D1%8B%D0%BC%D1%8B%D1%80%D1%8A_(%D1%81%C4%83%D0%B2%C4%83)
8-мĕш	Михаил Федоров. „Арçури“ - юмахлатнă лиро-эпикăллă поэма. Ăшри монологпа çут çанталăк ӳкерчĕкĕсем. Лиро-эпикăллă поэма шăпи. Поэма уйрăмлăхĕ, жанрĕ, тытăмĕ тата илемлĕх мелĕсем.	1	Электронлă вулавăш https://ru.chuvash.org/lib/author/41.html видео «Арçури» Василий Алексеевич Нидаев калать https://www.youtube.com/watch?v=XWv6bdf9mus
9-мĕш	Килти вулав урокĕ. Игнатий Иванов. „Çынна епле тăван, ху та çавна куран“, „Начар сухаланă ана çине çум пусать, начар çынна çын пусмăрлать“ калавĕсем. Иван Яковлев. «Автан», «Чакак», «Пулă сĕрни», «Лаша шырани», «Сыснапа лаша»,	1	1.Культурное наследие Чувашии http://nasledie.nbchr.ru/personalii/pisateli/ivanov-i/?ysclid=l1gqrpleib 2. Родионов, В. Г. Иванов Игнатий Иванович / В. Г. Родионов // Чувашская

	«Тараканпа хăнкăла», «Капкăн» калавсем.		энциклопедия. – Чебоксары, 2008. – Т. 2 : Ж-Л. – С. 91-92
10-мĕш	Çыхăнуллă пуплеве аталантармалли урок В.И. Агеевăн „Арçури” ӳкерчĕкне тимлĕ сăнăр та вăл поэмăри хăш йĕркесемпе тӳр килнине калăр (вĕренӳпе вулав кĕнекинчи 71 страница). Тухса калаçмалли тема: «Арçури сăнарĕн характеристики” Доклад теми: «Арçури» - „сăвăлла юмах”, е „баллада”, е „сăвăлла халап”?	1	Агеев Владимир Иванович https://www.chuvash.org/wiki/Агеев%20Владимир%20Иванович 2.Чăвашлăх: Арçури тупсăмĕ-тĕллевне маннă арçурисем https://chuvash.su/news/23039.html 3 Уроксем: Литература, 8 класс - Вĕренӳ порталĕ https://portal.shkul.su/lesson/2_9.html
4-мĕш пай (блок). „ХХ ĕмĕр пуçламăшĕнчи чăваш литератури“ (5 сехет)			
11-мĕш	Михаил Акимов. „Шӳт туни“ халап. „Тĕлĕнмелле“ памфлет. Тайăр Тимки хайлавĕсем Лирикăллă герой ирĕклĕх çулĕ çинчи тĕп чăрмава сирме çĕкленмешкĕн чĕнни. Социаллă хăрушă чир сиенĕ.Питлев. Шахвăртса калани.	1	1.Михаил Акимов https://www.chuvash.org/lib/author/130.html 2.Акимов, Михаил Федорович Википеди статьи https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BA%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2,_%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB_%D0%A4%D1%91%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
12-мĕш	Константин Иванов. „Нарспи“ поэма. Поэмăн илемлĕх тĕнчи. Поэма чĕлхи, ытарлăхĕ.	1	1.Нарспи (поэма) Википеди статьи https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B8_(%D0%BF%D0%BE%D1%8D%D0%BC%D0%B0) Урок литературы" Поэма Константина Иванова "Нарспи" (8 класс) https://infourok.ru/urok-literaturi-poema-konstantina-ivanova-narspi-klass-899225.html?ysclid=l1i8jufx763. Нарспи. Поэма. Константина Иванова. Перевод П.Хусанкая https://pzzj.wordpress.com/2014/05/27/narspi/
13-мĕш	Константин Иванов. „Нарспи“ поэма. Текст тишкерĕвĕ. Сюжетпа композици, этемпе çут çанталăк пулăмĕсене евĕрлетни.	1	1.Чăн тӳпере çич | ÇУТ ÇАНТАЛĂК КИЛТЕРĔ ШЛĔХ http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/kchp_0_0000249.pdf 2.«Нарспи» поэмăри юрату, чыспа телей ыйтăвĕсем. https://infourok.ru/narspi-

			poemri-yuratu-chispa-teley-iytvsem-932767.html?ysclid=l1i8ur7xj33Поэма «Нарспи» как зеркало, отражающее мир чувашского народа https://pandia.ru/text/80/052/5838.php?ysclid=l1i8wnsce8
14-мĕш	Çеçпĕл Мишши. „Катаран каç килсен“, „Инçе çинçе уйра уяр“ сăвăсем. Лирикăллă герой.	1	Çеçпĕл Мишши. „Катаран каç килсен“, „Инçе çинçе уйра уяр“сăвăсем (аудио) // http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/aukn_0_0000068.mp3
15-мĕш	Çеçпĕл Мишши. „Тинĕсе“, „Çĕн кун аки“ сăвăсем. Кĕрешӳçĕ сăнарĕ. Илемлĕх мелĕсем.. Сăвă хывăмĕсемпе сăвă виçисем. Засташ, карт	1	Çеçпĕл Мишши. „Тинĕсе“, „Çĕн кун аки“ сăвăсем (аудио) // http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/aukn_0_0000068.mp3
5-мĕш пай (блок). „ХХ ĕмĕрĕн пĕрремĕш çурринчи чăваш литературi“ (8 сехет)			
16-мĕш	1920-1930-мĕш çулсенчи чăваш литературi. Илле Тукташ. „Тăван çĕршыв“, “ Шурă кăвакарчăн“ сăвăсем. Сăвăри синтаксис мăшăрлăхĕ.Чăвашла çапăнса тухнă пирвайхи хаçат-журналсем.	1	Чăваш литературi1920-1930-мĕш çулсем. // https://portal.shkul.su/a/theme/369.html Тукташпа паллашсан
17-мĕш	1940-1950-мĕш çулсенчи чăваш литературi. И.С. Максимов-Кошкинский. „Ачамăрсем“ пьеса. Тематикăпа проблематика.	1	1.Класс тулашĕнчи ĕç: «Тăван çĕршывăн аслă вăрçи вăхăтĕнчи чăваш литературi» https://nsportal.ru/shkola/rodnoy-yazyk-i-literatura/library/2016/02/20/vneklassnoe-meropriyatie-na-temu-tavan-ser Википеди статйи Максимов-Кошкинский,_Иоаким_Степанович https://ru.wikipedia.org/wiki/Максимов-Кошкинский,_Иоаким_Степанович
18-мĕш	И.С. Максимов-Кошкинский. „Ачамăрсем“ пьеса. Хайлав чĕлхи. Диалог. Пафос.	1	Вĕрену порталĕ. Хайлав тытăмĕ, хайлав чĕлхи. https://portal.shkul.su/a/theme/374.html «Ачамăрсем“ пьеса. http://litkarta.nbchr.ru/PDF/maksimovkosh1.pdf
19-мĕш	Мĕтри Кипек. „Ягуар“ калав. Калава çырнин историйĕ. Сюжет йĕрĕ.	1	«Ягуар» калав. Информациллĕ диктант: https://infourok.ru/informacionnyj-diktant-po-rodnoj-chuvashskoj-literature-dlya-8-kl-po-teme-m-kipek-yaguar-6043028.html

20-мĕш	Мĕтри Кипек. „Ягуар“ калав „Ягуар“ телефильм сценарийĕ. Чăвашкино аталнни.	1	Википеди статйиКибек (Афанасьев Дмитрий Афанасьевич https://cv.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%C4%95%D1%82%D1%80%D0%B8_%D0%9A%D0%B8%D0%BF%D0%B5%D0%BA
21-мĕш	Илпек Микулайĕ. „Госпитальте“ калав. Композици.Сюжет йĕрĕ. Хайлав тытăмĕ. Хайлав чĕлхи.	1	Илпек Микулайĕн «Госпитальте» калавĕнчи паттăрлăхпа тивĕçлĕх ыйтăвĕсем http://www.shkul.su/448.html http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/koch_0_0000277.pdf
22-мĕш	Килти вулав урокĕ. Максим Данилов-Чалдун. Пьеса «Çăлтăрлă çĕлĕк", "Красноармеец Самсонов", "Лизавета Егоровна" калавсем. Валентин Урташ. «Пурăнас килет» поэма. «Укăлча умĕнче шурă хурăн» юрă.	1	Культурное наследие Чувашии. Максим Данилов-Чалдун - http://nasledie.nbchr.ru/personalii/pisateli/danilov-chaldun/ Максим Данилов-Чалдун «Красноармеец Самсонов» http://www.nbchr.ru/virt_vov/p2_5_pr3.htm Максим Данилов-Чалдун "Лизавета Егоровна" http://www.nbchr.ru/virt_vov/p2_5_pr4.htm Культурное наследие Чувашии.Валентин Урташ- http://nasledie.nbchr.ru/personalii/pisateli/urdash/ Презентаци «В.Урташ» - http://www.myshared.ru/slide/695041/ Валентин Урташ. «Пурăнас килет» поэма.Урок конспекчĕ https://vmk-konkurs.ru/sites/default/files/webform/2020_1_1506_razrab_1968905babab2b2074c2288094cd1e64.pdf Валентин Урташ «Укăлча умĕнче шурă хурăн» юрă- https://www.youtube.com/watch?v=yTF_9cJ2ZDA.
23-мĕш	Çыхăнуллă пуплеве аталантармалли урок. Проект ĕçĕ: «Ачасем те çитĕннисемпе танах пулчĕç». Доклад теми: «Пĕтĕм халăх вăйĕпе». Сочинени теми: «Вăрçă тискерлĕхĕ тата чăваш халăхĕн чун-чĕре пуянлăхĕ».	1	Вклад детей и подростков в общее дело победы Великой Отечественной войне https://memorial.krsk.ru/Work/Konkurs/17/KrasikovaZakatov/0.pdf Дети войны: вклад в великую победуhttps://ugra.turtas-sch.ru/p49aa1.html Вклад чувашского народа в Великую Победу - https://gcheb.cap.ru/news/2008/0

			5/09/14-32-vklad-chuvashskogo-naroda-v-velikuyu-pobeduПодвиг в тылу - https://xn--90aidffe5bdebug.xn--p1ai/%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B2%D0%B8%D0%B3-%D0%B2-%D1%82%D1%8B%D0%BB%D1%83-4/
6-мĕш пай (блок). „ХХ ĕмĕрĕн иккĕмĕш çурринчи чăваш литературипе“ (6 сехет)			
24-мĕш	ХХ ĕмĕрĕн 60-70-мĕш çулĕсем. Тематикăпа проблематика.	1	Теори материалĕсем // https://portal.shkul.su/a/theme/375.html?
25-мĕш	Юрий Сементер. „Амăшĕ ывăлĕн палăкĕпе калаçни“ сăвă. Пурнăçпа вилĕм çинчен шухăша кайни.	1	Юрий Сементер пӳлĕмне уçни. Юрий Сементер. Амăшĕ ывăлĕн палăкĕпе калаçни. - Вĕренӳ порталĕ (shkul.su) Сăвва вулаканĕ: Пыркина Нина МихайловнаСăвă: "Амăшĕ ывăлĕн палăкĕпе калаçни" - YouTube
26-мĕш	Çыхăнуллă пуплев урокĕ. А.Н. Алимасовăн „Амăшĕ” картина репродукцийĕ тăрăх хайлав çырни. Сăвăç тата художник çынсен чун-чĕринчи шухăшĕсене, туйăмĕсене, кăмăлне мĕнле палăртни çинчен каласа пани.	1	А.Н. Алимасовăн „Амăшĕ” картина репродукция: 960 изображений найдено в Яндекс.Картинках (yandex.ru)
27-мĕш	Любовь Мартьянова. „Хисеп те кирлĕ“, „Юрамасть юлма“ сăвăсем. Сăвăри хутламсем. Илемлĕх мелĕсем.	1	Любовь Мартьяновăн сăвă кĕнеки kchl_0_0000237.pdf - Яндекс.Документы (yandex.ru)
28-мĕш	Юхма Мишши. „Шурçамка“ повесть сыпăкĕсем. Хайлав тытăмĕ. Сăнарлă чĕлхе.	1	Юхма Мишши çинчен Презентация на тему: "Юхма Мишши – чăваш халăх писателĕ МОУ «Убеевская СОШ» Красноармейского района.". Скачать бесплатно и без регистрации. (myshared.ru) Сăнарлă пуплев никĕсĕ:Сăнарлă чĕлхе,пуплев эрешлĕхĕ https://portal.shkul.su/a/theme/380.html
29-мĕш	Юхма Мишши. „Шурçамка“ повесть сыпăкĕсем. Вăйлатни, хирĕçлетни.	1	Юхма Мишши:Çыравçă хăй çырнине уссине курас килет http://hypar.ru/cv/yuhma-mishshi-cyravcan-hay-cyrnin-ussine-kuras-kilet
7-мĕш пай (блок). „ХХI ĕмĕр пуçламăшĕнчи чăваш литературипе“ (3 сехет)			
30-мĕш	Елен Нарпи. „Çӳпçе тĕпĕнчи çылăх“ калав. Хайлав теми. Текст тишкерĕвĕ. Хайлав проблеми.	1	Елен Нарпи ""Çӳпçе тĕпĕнчи çылăх"калав https://portal.shkul.su/a/theme/382.html
31-мĕш	Виталий Шемекеев. „Кун çути. Каç сасси,	1	Виталий Шемекеев

	юрату...“ сăвăсем. Тропсем.		çуралнăранпа 70 çул. http://elbib.nbchr.ru/lib_files/0/kchp_0_0000105.pdf
32-мĕш	Çыхăнуллă пуплеве аталантармалли урок. „Çӳпçе тĕпĕнчи çылăх“ калав сюжетне малалла тăсни. Калав вĕçне шутласа çырни	1	
8-мĕш пай (блок). „Тăван литература тĕнче шайне сарăлни“ (1сехет)			
33-мĕш	Венгри чĕлхипе янăракан чăваш поэзийĕ. Венгри поэзийĕ чăвашла янăрать. Михай Ладани „Юрă” сăвă. Йожеф Байза. „Ăша çунтара” сăвă. Шандор Вĕреш. „Хурлăхлă вальс” сăвă. Сăвă чĕлхи.	1	Венгри çĕршывĕн Хевеш облаçĕпе Шупашкар хули туслă çыхăнусем йĕркелени. https://www.cheboksary.ru/chuv/34728_v_etom_godu_ispolnjaetsja_45_let_druzhestvennym_svjazjam_mezhdu_chuvashiej_i_hevesshkoj_oblastju_vengrii.htm
9-мĕш пай (блок). Тăванла халăх çыравçисем: тĕрĕк литературинчен. (1 сехет)			
34-мĕш	Габдулла Тукай. „Шурале“ поэма сыпăкĕ. Сюжет йĕрĕ.	1	Габдулла Тукай. „Шурале“ поэмин кĕске содержани. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B5_(%D0%BF%D0%BE%D1%8D%D0%BC%D0%B0) http://litcult.ru/lyrics.analiz/1462
35-мĕш	Вĕреннине пĕтĕмлетмелли урок. Диагностика.	1	

9 – мĕш класс

Урок йĕрки	**Урок теми**	**Сехет шучĕ**	
1	Кӳртĕм урок	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Халăх сăмах вĕççĕн çӳрекен хайлавĕсем (3 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
2	Ăрăмлă сăмахлăх тĕслĕхĕсем. Кĕлĕсемпе сăвапсем. Ирхи сăвап	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
3	Кил-йыш кĕллисем. Мунча кĕллисем. Ăрăмлă чĕлхе. Куç чĕлхи. Шăл чĕлхи	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
4	Балладăсем – сюжетлă юрăсем. Мифла балладăсем. Кун-çул балладисем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm

	Авалхи çырулăх палăкĕсем. Пирĕн эрăчченхи тапхăртан пуçласа XVIII ĕмĕр таран (9 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
5	Авалхи тĕрĕк халăхĕсен культури. Несĕлсен çыруллă палăкĕсем. «Кӳл Текĕне мухтакан Пысăк çыру». Мĕтри Юман. «Паттăр пулнă авалсем»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
6	Атăлçи Пăлхар культури.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
7	Ахмед ибн Фадлан. «Атăлçи Пăлхар патшалăхне çитсе курни»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
8	*Сочинени «Атăлçи Пăлхар патшалăхĕ – чăваш несĕлĕсен çĕршывĕ»*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
9	Палас Ахун Юсупĕ. «Хăтлă пĕлӳ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
10	Чăвашсен вăтам ĕмĕрсенчи культури.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
11	Чăваш Хвети. «Чăрăш тăрринче кукку автать», «Атя, инке…»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
12	Урхас Якурĕ. «Атте панă хора лаша». Очерк жанрĕ аталанни	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
13	*Тĕрĕслев ĕçĕ*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	XVIII – XIX ĕмĕрсенчи чăваш литератури (5 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
14	Никита Бичурин. «Байкал»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
15	*Н.В.Овчинниковăн «Н.Бичурин тата А.Пушкин» ӳкерчĕкпе ĕçлесси (стр.78)*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
16	Спиридон Михайлов-Янтуш. «Юнкă», «Хĕрринче выртасшăн мар», «Сунарçăн пуç пулнă-и?», «Чее кушак»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
17	Николай Ашмарин. «Качи çăви»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
18	*Тĕрĕслев ĕçĕ*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	XX ĕмĕрĕн пĕрремĕш çурринчи чăваш литератури (13 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
19	1900 – 1920 çулсем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
20	Николай Шелепи «Раççей», «Çĕлен»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
21	Федор Павлов. «Судра»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
22	Федор Павлов. «Судра»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
23	1920 – 1930-мĕш çулсем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
24	Иван Ивник. «Сывлăм йĕрĕ юлчĕ çырура...», «Юрăçсем»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
25	Ефрем Еллиев. «Чĕн тилхепе»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
26	1940 – 1950-мĕш çулсем.	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
27	Митта Ваçлейĕ. «Çĕршывăм,çĕршывăм, мĕн кирлĕ сана?...», «Анатри юрă», «Тăван чĕлхем! Таса хĕлхем…», «Тав сана!», ««Тайăр» ярăмран»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
28	Александр Алка. «Июнĕн 22-мĕшĕ», «Бранденбург	1	http://chuv

	хапхи умĕнче»		06.narod.ru/salam.htm
29	Петĕр Хусанкай. «Натали кĕпе тĕрлет»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
30	*Тĕрĕслев ĕçĕ*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
31	*Сочинени «Хусанкай – чăваш халăх элчи»*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	XX ĕмĕрĕн иккĕмĕш çурринчи чăваш литературипе (12 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
32	1960 – 1970-мĕш çулсем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
33	1960 – 1970-мĕш çулсем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
34	Юрий Скворцов. «Хĕрлĕ мăкăнь»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
35	Юрий Скворцов. «Хĕрлĕ мăкăнь»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
36	*Сочинени*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
37	Леонид Агаков. «Юманлăхра çапла пулнă»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
38	Леонид Агаков. «Юманлăхра çапла пулнă»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
39	1980 – 1990-мĕш çулсем	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
40	Ухсай Яккăвĕ. «Атте-анне»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
41	Владимир Степанов. «Юрату хăвачĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
42	Владимир Степанов. «Юрату хăвачĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
43	*Тĕрĕслев ĕçĕ*	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	XXI ĕмĕрти чăваш литературипе (3 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
44	Анатолий Хмыт. «Сарă чечек – уйрăлу палли»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
45	Валери Туркай. «Ку эпĕ – Валери Туркай», «Мĕн чухлĕ ырă çын çак çĕр çинче!...», «Тупăнать вăл, ырă çын, ырă çын валли...», «Айăпа кĕрсен – йышăн айăпа...», «Йĕркеллĕ çынсем – йĕркеллĕ ялан...»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
46	Марина Карягина. «Палиндромсем», «Монополиндром»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Тăван литература тĕнче шайне сарăлни (1 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
47	Жан де Лафонтен. «Хула йĕке хŭрипе хир йĕке хŭри». Франсуа-Огуст Рене де Шатобриан. «Вăрман»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Тăванла халăх çыравçисем: тĕрĕк литературинчен (1 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
48	Габдулла Тукай. «Кама ĕненмелле?», «Ах, калем!». Аалы Токомбаев. «Тăван çĕршыв телейĕ»	1	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
	Вĕреннине аса илни (3 сехет)		http://chuv 06.narod.ru/salam.htm
49	*Пĕтĕмĕшле тĕрĕслев ĕçĕ*	1	http://chuv

			06.narod.ru/salam.htm
50-51	Вĕреннине аса илни	2	http://chuv 06.narod.ru/salam.htm

Литература урокĕнче сăмах вĕççĕн хуравланине хакласси

Вĕренекенсен литература хайлавне вуласа тишкерес хăнăхаăвне тĕрĕслесех тăмалла. Литература теорине пĕлнине, унпа усă курма пултарнине те тĕрĕслемелле.

Ачасем чăваш литературине пĕлнине хаклама литература ыйтавĕсемпе сочиненисем çырни, ыйтусене хуравлани, реферат хатĕрлени т.ыт.те пулашаççĕ.

Сăмах вĕççĕн каланине хаклана чухне çакна шута илмелле:

а) хайлава пĕлнине, содержанине ăнланнине;

а) произведенири ĕçсене, сăнарсен хутшăнăвне, камалне,ĕç-хĕлне ăнланнине;

б) содержание уçса пама усă курнă илемлĕх мелĕсене ăнланнине;

в) литература теорийĕн программăна кĕртнĕ ыйтавĕсене пĕлнине, вĕсемпе тишкеруре мĕнле усă курнине;

г) пуплев культурине, шухăша йĕркипе, çыхануллă каласа пама пĕлнине, текста кирлĕ пек хăвăртлахпа, тĕрĕс интонацине вуланине.

«5» паллĕ ача произведени тексте çирĕп пĕлет пулсан, унти геройсен хутшанавĕ, кăмал-туйамĕ, ĕçĕ-хĕлĕ мĕнрен килнине тата илемлĕх мелĕсене анлантарса парсан, теори ыйтавĕсене лайăх ăнланать пулсан, вĕсемпе илемлĕ хайлавĕсенче усă курма, хăй шухашне текстри тĕслĕхсемпе çирĕплетсе калама пултарать пулсан, пуплевре литература чĕлхипе туллин усă курсан лартаççĕ.

«4» паллаă илме ачан произведени текстне çителĕклĕ пĕлмелле, ăнланмалла, унти ĕçсем, сăнар хутшанавĕ, камалĕ мĕнрен килнине пĕлмелле, илемлĕх мелĕсене анлантарса памалла, литература теорине лайах чухласа унпа произведение тишкернĕ чухне усă курмалла, харпăр хай шухашне текстри тĕслĕхсемпе çирĕплетмелле, литература чĕлхипе аван усă курмалла. Маларах асаннă критерисенчен пĕр-иккĕшĕнче пысаках мар çитменлĕх пулма пултарать.

«3» паллă лартмалли внесем: вĕренекен ача произведени текстне, тĕпрен илсен, пĕлет, ăнланать, геройсен хутшăнавĕ, ĕçĕ-хĕлĕ мĕнрен килнине калама пултарать, илемлĕх мелĕсене ăнлантарса пама пĕлет, литература теорине чухлать, анчах çав пĕлӳпе произведение тишкернĕ чухне кирлĕ пек усă кураймасть, шухăша текстри тĕслĕхсемпе çирĕплетсе параймасть, каласа панă чух содержанире икĕ-виçĕ йанăш тăвать, çыхануллăх каласа параймасть, вулав техники нормăна тивĕçтереймест.

«2» паллă виçи: ача текст содержанине пĕтĕмĕшле анкарать, анчах произведенири ĕçсем тата сăнарсен кăмалĕ, ĕçĕ-хĕлĕ мĕнрен килнине, усă курна илемлĕх мелĕсене ăнлантарса параймасть, теори ыйтавĕсене пĕлмест, литература чĕлхипе çителĕклĕ усă кураймасть.

Литература темипе çырнă сочинение хакламалли виçесем

Литература ыйтавĕсемпе тата ирĕклĕ темăсемпе çыртарнĕ сочиненисем - ачасен çыру хăнăхăвне аталантармалли ĕçсенчен пĕри.

Сочинени калăпашĕ ăна çырма уйăрса панă вăхăтран килет. Литература сочиненийĕсен калăпашĕ вăтамран çакăн пек пулмалла: V класра 1-1,5 страница, VI класра 1,5-2 страница, VII класра 2-2,5 страница, VIII класра 2,5-3 страница, IX класра 3-4 страница, X класра 4-5 страница, XI класра 5-6 страница.

Сочинени пур енчен те паха пулсан унăн калăпăшĕ пĕчĕкреххишĕн хак чакарма кирлĕ мар.

Сочиненисене V-IX классенче пĕр эрнерен, X-XI классенче 10 кунран вăраха ямасăр тĕрĕслемелле. Икĕ паллă лартса хакламалла: пĕрремĕшĕ - содержанипе пуплев пуянлăхĕшĕн, иккĕмĕшĕ тĕрĕс çырнăшан. V-XI классенче содержанипе пуплев пуянлăхĕшĕн лартнă паллă тăван литературăна пĕлнишĕн лартни пулать, иккĕмĕшĕ - чăвашла тĕрĕс çырнине, грамматикăна пĕлнине хакламалли паллă.

Сочиненисен содержанийĕнчи тата литература хайлавне тишкернĕ чухнехи типлĕ йăнăшсемпе çитменлĕхсем:

1. а) темăна анлăн ăнланни, темăпа çыхăннă ыйтусене сапаланчăк, çиелтен каласа хăварни;

а) темăран тухса таракан проблемăн пĕр пайне, пĕр енне çеç уçса пани, темăна ытла ансăрлатни;

. б) темăра лартнă проблемăна урăх ыйтупа пăтраштарни; в) ирĕклĕ темăпа çырнă чухне литература тĕслĕхĕсемпе усă курманни.

2. Сочинение учебниксем е критикаллă статьясем тарах çырни.

3. Литература темипе тишкерӳ тума пĕлменни (шкул ачисем литература хайлавне, писатель пултарулахне, литература аталанăвне таран тишкерсе хак параймаççĕ).

Содержанипе çыханнă типлă йăнăпшсем:

1. Факт (чăнлăх) йăнăшĕсем.
2. Литература е пурнăç факчĕсене (чăнлахĕсене) устерсе е пĕчĕклетсе, çиелтен çеç хак пани.
3. Литература теорине пĕлменни.

Сочинени авторĕн тĕнче курамĕ ансăр пулни

5. Стиль йăнашĕсем.
6. Логика йăнашĕсем (шухаш аталанăвĕ пăсални е пачах çукки).

«5» паллă çакăн чухне лартмалла: вĕренекен произведени текстне лайах пĕлет, темăна туллин те тĕрĕс уçса парать, хăй тĕллĕн пĕтĕмлетӳ туса çырать. Сочинени тытăмĕ уçăмлă, шухăшсене çыхăнуллă йĕркеленĕ. Литература чĕлхипе, килĕшуллĕ стильпе çырнă, содержанире 1 калтăк, пуплевре 1-2 калтăк пулма пултарать.

«4» паллă виçи: ача произведени текстне тата ытти материала лайах пĕлет, темăна самаях туллин уçса парать, анчах унран пăранса кайни тел пулать; хай тĕллĕн пĕтĕмлетӳ туни пур, шухашсене çыхануллă йĕркеленĕ; литература чĕлхипе, килĕшуллĕ стильпе çырнă. Содержанире икĕ-виçĕ, пуплевре виçĕ-тăватă çитменлĕх пулма пултарать.

«3» паллă виçи: сочинение темăна пĕтĕмĕшпе илсен уçса панă, анчах туллин çырман, тĕрĕс каламан вырăнсем пур; пĕтĕмлетме пĕлменни палăрать; литература чĕлхипе усă курса çырнă. Содержанире йăнăш 4-ран ытла пулмалла мар, пуплевре 5 çитменлĕх пулма пултарать.

«2» паллă виçи: ача произведени текстне пĕлмен пирки темăна уçса парайман; содержани пăтрашуллă, шухашсене пĕтĕмлетсе çырман, вĕсен сыхăнавĕ çук; сочинени чĕлхе мелĕсем енчен чухăн, пысăк йăнăшсем тунă.